

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczącego strategii Unii Europejskiej dla regionu adriatycko-jońskiego

COM(2014) 357 final

oraz

„Strategia UE dla regionu adriatycko-jońskiego: badania naukowe, rozwój i innowacje w MŚP”

(opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji włoskiej)

(2014/C 458/06)

Sprawozdawca: **Stefano PALMIERI**

Dnia 14 marca 2014 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczącego strategii Unii Europejskiej dla regionu adriatycko-jońskiego

COM(2014) 357 final.

W piśmie z 3 czerwca 2014 r. prezydencja włoska zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie:

„Strategia UE dla regionu adriatycko-jońskiego: badania naukowe, rozwój i innowacje w MŚP”.

Dnia 25 lutego 2014 r. i dnia 8 lipca 2014 r. Prezydium Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego powierzyło przygotowanie opinii w tej sprawie odpowiednio Sekcji ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej.

Mając na względzie pilny charakter prac, na 501. sesji plenarnej w dniach 10–11 września 2014 r. (posiedzenie z 11 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wyznaczył Stefana PALMIERIEGO na sprawozdawcę generalnego oraz stosunkiem głosów 163 do 5 – 4 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje strategię Unii Europejskiej dla regionu adriatycko-jońskiego (EUSAIR) ⁽¹⁾, będącą użytecznym narzędziem propagowania i wspierania konkurencyjności oraz zwiększania zatrudnienia, która to strategia zapewnia spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną w tym regionie.

1.2 EKES podkreśla, że region Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego jest bardzo różnorodny z punktu widzenia kultury, społeczeństwa i gospodarki, co sprawia, że realizacja tej strategii jest szczególnie złożona. Dlatego ważne jest ustanowienie wielopoziomowego sprawowania rządów, w którym skutecznie połączono by „wymiar pionowy” (udział rządów centralnych, regionów i władz lokalnych) z „wymiar horyzontalnym” (udział społeczeństwa obywatelskiego). W tym kontekście EKES uważa, że należy wziąć pod uwagę możliwość ustanowienia stałego forum.

⁽¹⁾ COM(2014) 357 final.

1.3 Zdaniem EKES-u wyraźne ukierunkowanie EUSAIR na Bałkany i region Dunaju należy uzupełnić równie dużym ciężeniem w kierunku innych obszarów Morza Śródziemnego, zwłaszcza w świetle udziału w strategii regionów położonych w pobliżu Morza Tyrreńskiego i Morza Egejskiego. Takie uzupełnienie strategii zwiększyłoby jej wartość strategiczną i możliwości rozwoju.

1.4 EKES uważa, że konieczne jest uzupełnienie EUSAIR dwiema innymi strategiami, obejmującymi zachodnią i wschodnią część regionu Morza Śródziemnego. Takie połączenie trzech strategii skutecznie zagwarantowałoby rozwój gospodarczo-społeczny w całym basenie Morza Śródziemnego.

1.5 EKES z zadowoleniem przyjmuje zdecydowane poparcie polityczne dla strategii i uważa, że to jeden z kluczowych elementów wspierania skutecznego połączenia strategii „Europa 2020”, europejskiej polityki w zakresie rozszerzenia i strategii rozwoju regionalnego.

1.6 Komitet podkreśla, że proces uczestnictwa zainicjowany na etapie programowania i przygotowywania EUSAIR nie przebiegał jednakowo we wszystkich zaangażowanych regionach. W krajach bałkańskich odnotowano szczególne problemy, zwłaszcza jeśli chodzi o udział i zaangażowanie MSP, związków zawodowych i stowarzyszeń reprezentujących interesy społeczne.

1.7 EKES uważa, że w ramach poszczególnych etapów realizacji strategii należy zagwarantować odpowiednie środki towarzyszące dla publicznych i prywatnych podmiotów gospodarczych, podmiotów społecznych i różnych stron zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, poprzez programy doraźnych szkoleń oraz wsparcie techniczne i organizacyjne.

1.8 EKES z zadowoleniem przyjmuje komplementarność EUSAIR i strategii morskiej dla Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego. Strategie te zostały skutecznie połączone z priorytetami i możliwościami rozwoju dla obszarów w głębi kraju. Należy nadal wspierać tworzenie tego rodzaju powiązań, ponieważ wnoszą one wartość dodaną z punktu widzenia wspierania konkurencyjności MŚP, ochrony środowiska i dobrobytu obywateli.

1.9 EKES uważa, że należy zwrócić większą uwagę na udział społeczeństwa obywatelskiego w EUSAIR, zwłaszcza w odniesieniu do budowania zdolności i zarządzania. Konieczne jest usprawnienie koordynacji pomiędzy działającymi już mechanizmami współpracy i finansowania.

1.10 Komitet docenia przydatność działań przeprowadzonych przez Komisję Europejską na etapie przygotowywania i prezentacji strategii i uważa, że zaangażowanie Komisji jest niezbędne również na etapie wdrażania strategii, z pełnym poszanowaniem funkcji instytucjonalnych przypisanych zaangażowanym państwom członkowskim.

1.11 EKES jest zdania, że dzięki strukturze i celom strategii dla regionu adriatycko-jońskiego można wspierać partnerów regionalnych w stawianiu czoła wyzwaniom, którymi nie można zająć się skutecznie zwykłymi środkami; niezbędne jest jednak ich udoskonalenie i wzmocnienie.

1.12 Ważne jest, aby bardziej konkretnie wspierać działania wzmacniające MŚP, ze szczególnym naciskiem na kwestie związane z dostępem do kredytów, a także opracować metodologię w zakresie wspierania komplementarności i synergii między poszczególnymi programami finansowania oraz ustanowić główny, przekrojowy nurt polityki obejmujący wszystkie cztery filary, w ramach którego działano by na rzecz uruchomienia środków wspierających warunki pracy, równowagę płci, osoby niepełnosprawne i imigrantów.

1.13 Należy podjąć konkretne działania w obszarze „niebieskiego wzrostu”, bardziej ukierunkowane na tworzenie nowych możliwości gospodarczych i nowych miejsc pracy.

1.14 W odniesieniu do filaru „Połączenie regionu” należy wspierać przede wszystkim kwestie związane z bezpieczeństwem żeglugi, połączeniami między obszarami morskimi i nadbrzeżnymi a położonymi w głębi kraju, a także doskonaleniem sieci energetycznych i ich wzajemnymi połączeniami.

1.15 Jeśli chodzi o jakość środowiska, działania powinny zapewnić większą liczbę wzajemnych połączeń między „obszarami” (morskim i lądowym) oraz „celami” (ochrona fauny, zdrowie i bezpieczeństwo osób).

1.16 W odniesieniu do zrównoważonej turystyki, kluczowe znaczenie ma wsparcie dla działań wzmacniających wymiar turystyczny występującego w regionie „kapitału terytorialnego” (dziedzictwa przyrody, kultury i sztuki).

1.17 EKES zwraca uwagę na fakt, że oferowane MŚP w ramach EUSAIR możliwości związane z działaniami badawczymi i innowacjami nie wystarczają do ożywienia konkurencyjności i tworzenia nowych miejsc pracy na tym obszarze. Dlatego uważa za stosowne podjąć działania mające na celu ułatwienie dostępu MŚP do kredytów, przyciąganie inwestycji prywatnych, udział we wspólnotowych programach finansowania oraz współpracę z ośrodkami badawczymi i wyższymi uczelniami.

1.17.1 Z myślą o wykorzystaniu możliwości powstających dzięki badaniom i innowacjom, EKES uważa za wskazane propagowanie następujących priorytetów:

- uruchomienie międzynarodowej platformy w zakresie badań, rozwoju i innowacji – w którą wspólnie i aktywnie zaangażowałyby się MŚP, uczelnie wyższe, ośrodki badawcze oraz inkubatory technologii i przedsiębiorstw – jako element procesu mającego na celu wzmocnienie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez przekształcanie innowacyjnych pomysłów w produkty gotowe do wejścia na rynek;
- przeprowadzenie analizy inteligentnej specjalizacji na szczeblu międzynarodowym, by określić zdolności do innowacji i przedsiębiorczości;
- propagowanie większego zaangażowania przedsiębiorstw w proces podejmowania decyzji w sprawie polityki w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji;
- uruchomienie *adriatycko-jońskiego platformy umożliwiającej nawiązanie współpracy* na rzecz lepszego dostępu dla MŚP i młodych przedsiębiorców do finansowania innowacji.

1.18 EKES krytycznie przyjmuje fakt, że strategia dla regionu adriatycko-jońskiego nie przewiduje konkretnych działań mających na celu propagowanie w regionie „wymiaru społecznego”. Należy uzupełnić strategię priorytetami i działaniami na rzecz wspierania integracji osób niepełnosprawnych oraz zapobiegania dyskryminacji ze względu na rasę lub pochodzenie etniczne, wiek, orientację seksualną i płeć, a także stawić czoła problemom społecznym wywołanym przez nieuregulowane przepływy migracyjne, które wpływają przede wszystkim na południe regionu.

1.18.1 Komitet sądzi, że uzupełnienie i wzmocnienie wymiaru społecznego w ramach strategii powinno odbyć się – zgodnie z propozycją Komisji – poprzez propagowanie inwestycji społecznych i odpowiednią modernizację systemów ochrony socjalnej, w celu:

- zapewnienia, że systemy zabezpieczenia społecznego spełniają potrzeby obywateli w krytycznych momentach ich życia;
- zagwarantowania odpowiednich i zrównoważonych systemów ochrony socjalnej;
- udoskonalenia strategii aktywnego włączenia.

1.19 EKES uznaje za właściwe określenie doraźnych wskaźników umożliwiających monitorowanie, realizację i ocenę programów i działań w zakresie EUSAIR.

2. Strategia UE dla regionu adriatycko-jońskiego: uwagi ogólne

2.1 Celem niniejszej opinii jest ocena strategii UE dla regionu adriatycko-jońskiego (EUSAIR) oraz towarzyszącego jej planu działania z perspektywy zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego. Podstawą do sporządzenia i rozwinięcia opinii były wnioski z wysłuchania, które odbyło się 27 maja 2014 r. w Palermo ⁽²⁾ i inne opinie przyjęte przez EKES ⁽³⁾.

2.2 Uruchomienie EUSAIR zachodzi w historycznej chwili, kiedy na realną gospodarkę negatywnie wpływa kryzys finansowy i zachodzą zmiany strukturalne w obszarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym, w stosunku do których konieczne jest podjęcie działań w celu wsparcia rozwoju gospodarczego i dobrobytu obywateli.

⁽²⁾ Wysłuchanie zorganizowane w dniu 27 maja 2014 r. w Palermo przez grupę analityczną ds. strategii UE dla regionu adriatycko-jońskiego (EUSAIR), odpowiedzialnej za sporządzenie niniejszej opinii.

⁽³⁾ Opinie: *Opracowanie strategii makroregionalnej dla regionu Morza Śródziemnego: korzyści dla wyspiarskich państw członkowskich*, Dz.U. C 44 z 15.2.2013, s. 1; *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczące wartości dodanej strategii makroregionalnych*, Dz.U. C 67 z 6.3.2014, s. 63; *W kierunku strategii makroregionalnej UE na rzecz rozwoju spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w basenie Morza Śródziemnego*, Dz.U. C 170 z 5.6.2014, s. 1; *Strategia UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego (EUSAIR)*, Dz.U. C 177 z 11.6.2014, s. 32.

2.3 Strategia jest wyraźnie ukierunkowana na obszar Bałkanów i Dunaju. Pomimo włączenia do niej regionów położonych na wybrzeżu Morza Tyrreńskiego i Morza Egejskiego, brakuje integracji tej strategii z polityką na rzecz rozwoju i spójności innych obszarów Morza Śródziemnego. Brak skutecznego ukierunkowania na politykę rozwoju na całym obszarze śródziemnomorskim niesie ze sobą zagrożenie stopniowej marginalizacji regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego.

2.4 Nie należy postrzegać EUSAIR jedynie jako narzędzia do wspierania procesu integracji krajów bałkańskich w UE, ponieważ jej wartość strategiczna wiąże się z możliwością osiągnięcia większej spójności między europejską polityką makroekonomiczną, polityką rozszerzenia i strategią rozwoju regionalnego.

2.5 Nie wszystkim podmiotom publicznym, gospodarczym i społecznym udało się wnieść odpowiedni wkład w proces programowania strategii. Chodzi tu o np. MŚP, związki zawodowe i stowarzyszenia reprezentujące interesy społeczne na Bałkanach.

2.6 Wyzwania, którym region adriatycko-joński będzie musiał stawić czoła w nadchodzących latach, wymagają nie tylko silnego wsparcia politycznego, lecz również większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w proces zarządzania strategią i jej realizację, a także wzmocnienia systemu przedsiębiorczości poprzez działania mające na celu wspieranie konkurencyjności MŚP.

2.6.1 W tym kontekście należy zapewnić publicznym i prywatnym podmiotom gospodarczym, podmiotom społecznym i innym elementom zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego odpowiednie wsparcie na różnych etapach realizacji strategii, za pośrednictwem doraźnych programów szkoleniowych, pomocy technicznej i wsparcia organizacyjnego.

3. Strategia UE dla regionu adriatycko-jońskiego: analiza i ocena

3.1 W przypadku EUSAIR przyjmuje się analogiczny schemat jak w przypadku strategii dla regionu Morza Bałtyckiego⁽⁴⁾ i regionu Dunaju⁽⁵⁾. Rozwija się ona spójnie ze strategią morską dla Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego⁽⁶⁾, przy czym współpracę morską uzupełnia się współpracą naziemną, stwarzając w ten sposób nowe możliwości rozwoju, z myślą o wspieraniu konkurencyjności i spójności w regionie.

3.2 Wyzwania wskazane w ramach EUSAIR dotyczą różnic gospodarczych i społecznych występujących w regionie, braków w infrastrukturze transportowej, zatorów komunikacyjnych w żegludze, nieodpowiednich połączeń sieci elektrycznych, braku sieci powiązań między badaniami a przedsiębiorstwami, mających na celu wsparcie MŚP, niezrównoważonych połowów, zagrożeń dla środowiska spowodowanych przez zanieczyszczenia, konieczności ochrony wysoce zróżnicowanych środowisk morskich, niekorzystnych skutków zmiany klimatu, a także niewystarczających zdolności instytucjonalnych i administracyjnych.

3.3 Region adriatycko-joński ma znaczące szanse na rozwój, które należy wykorzystać jako dźwignię w celu wzmocnienia konkurencyjności i spójności: niebieska gospodarka – w szczególności produkcja i zrównoważona konsumpcja produktów rybołówstwa – turystyka morska i przybrzeżna, niebieskie technologie, odnawialne źródła energii, łączalność lądu i morza, transport intermodalny, dziedzictwo przyrodnicze, historyczne i kulturowe.

3.4 Po przeanalizowaniu celów czterech priorytetowych filarów i dwóch aspektów przekrojowych, EKES uważa za konieczne uzupełnienie EUSAIR z punktu widzenia konkretnych zagadnień, z myślą o przekształceniu strategii w czynnik sukcesu wspierający konkurencyjność i spójność całego regionu.

3.4.1 Do przekształcenia potencjału niebieskiej gospodarki w rzeczywiste możliwości rozwoju konieczne jest wspieranie działań mających na celu ułatwienie dostępu do kredytów i funduszy publicznych dla MŚP, a także promowanie mobilności i podwyższania kwalifikacji siły roboczej oraz działań w zakresie zrównoważonego i odpowiedzialnego rybołówstwa.

3.4.2 Ważne jest ulepszenie infrastruktury transportowej i połączeń między obszarami morskimi i przybrzeżnymi a śródlądowymi, zarówno w odniesieniu do mobilności towarów, jak i osób.

3.4.3 Należy bardziej zdecydowanie wspierać działania na rzecz wspólnej ochrony środowiska morskiego i obszarów w głębi lądu, jako że na ochronę ekosystemu morskiego mogą mieć wpływ działania nie do końca przyjazne środowisku prowadzone w głębi lądu.

⁽⁴⁾ <http://www.balticsea-region-strategy.eu>

⁽⁵⁾ <http://www.danube-region.eu>

⁽⁶⁾ COM(2012) 713 final.

3.4.3.1 Uwzględniając strukturę geologiczną obszarów morskich, których dotyczy EUSAIR, należy dokładnie ocenić rozwój nowych prac poszukiwawczo-rozpoznawczych odnośnie złóż węglowodorów, a także uzyskać zgodę ze strony wszystkich zainteresowanych państw. Konieczne jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

3.4.4 Konieczne jest lepsze powiązanie turystyki z dziedzictwem przyrodniczym kulturowym i artystycznym regionu adriatycko-jońskiego, z myślą o wspieraniu kapitału terytorialnego pod względem konkurencyjności i o tworzeniu trwałych miejsc pracy.

3.4.5 Należy podjąć działania, które wyszłyby poza ograniczenia wpływające na zdolność działania MŚP w zakresie badań naukowych i innowacji, wspierając zdolność do przyciągania prywatnych inwestycji.

3.4.6 Priorytetem jest zaangażowanie w działania w zakresie budowania potencjału nie tylko organów administracji publicznej, lecz również przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego. Działania takie można przeprowadzić poprzez ustanowienie stałego forum reprezentującego partnerów gospodarczych i społecznych, na wzór działających już struktur dotyczących uczelni wyższych⁽⁷⁾, izb handlowych⁽⁸⁾ oraz miast⁽⁹⁾.

3.4.7 W celu zapewnienia strategii dla regionu adriatycko-jońskiego niezbędnej zdolności do aktualizacji w odniesieniu do problemów, słabych stron i pojawiających się tendencji rozwoju, należy uzupełnić proces budowania zdolności skutecznym systemem monitorowania, za pomocą którego możliwe byłoby dokonanie oceny postępów i konieczności dostosowania strategii w oparciu o jakościową i ilościową analizę wyników. W tym kontekście kluczowego znaczenia nabiera określenie doraźnych wskaźników umożliwiających monitorowanie, ocenę i dostosowanie programów i działań w ramach EUSAIR.

3.4.8 Jeśli chodzi o komunikat w sprawie zarządzania strategiami makroregionalnymi⁽¹⁰⁾, konieczne jest zapewnienie dla wielopoziomowego sprawowania rządów w ramach EUSAIR skutecznego „wymiaru horyzontalnego” (udział społeczeństwa obywatelskiego), który uzupełniałby i określał „wymiar pionowy” (udział regionów i władz lokalnych), z pełnym poszanowaniem zasad pomocniczości i proporcjonalności⁽¹¹⁾.

3.4.9 Biorąc pod uwagę doświadczenie zdobyte dzięki strategii dla regionu Morza Bałtyckiego oraz regionu Dunaju, istotne jest, aby działania Komisji Europejskiej w zakresie pomocy technicznej prowadzone były nie tylko na etapie programowania, lecz również na etapie realizacji strategii.

3.4.10 Należy wyposażyć EUSAIR w zasoby finansowe konieczne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Oprócz europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych⁽¹²⁾ oraz Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) na lata 2014–2020⁽¹³⁾, istotne są następujące fundusze i programy wspólnotowe:

— „Niebieski” wzrost: Europejski Fundusz Morski i Rybacki⁽¹⁴⁾ oraz program „Horyzont 2020”⁽¹⁵⁾;

— Połączenie regionu – instrument „Łącząc Europę” na lata 2014–2020⁽¹⁶⁾;

— Jakość środowiska – program LIFE⁽¹⁷⁾;

— Zrównoważona turystyka: program COSME⁽¹⁸⁾.

⁽⁷⁾ <http://www.uniadriion.net>

⁽⁸⁾ <http://www.forumaic.org>

⁽⁹⁾ http://www.faic.eu/index_en.asp

⁽¹⁰⁾ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie zarządzania strategiami makroregionalnymi, COM(2014) 284 final.

⁽¹¹⁾ Europejski kodeks postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, (C (2013) 9651 final).

⁽¹²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 w sprawie Funduszu Spójności, Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 281.

⁽¹³⁾ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 447/2014 w sprawie szczegółowych zasad wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 231/2014 ustanawiającego Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II), Dz.U. L 32 z 3.5.2014, s. 32.

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Dz.U. L 149 z 20.5.2014, s. 1.

⁽¹⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1290/2013 ustanawiające zasady uczestnictwa i upowszechniania dla programu „Horyzont 2020” – programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji (2014–2020), Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 81.

⁽¹⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 1.

⁽¹⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 w sprawie ustanowienia programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE), Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 185.

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1287/2013 ustanawiające program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) (2014–2020), Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 33.

3.4.11 Istnieją również inne źródła finansowania; chodzi tu w szczególności o ramy inwestycyjne dla Bałkanów Zachodnich (WBIF)⁽¹⁹⁾, Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)⁽²⁰⁾ i inne międzynarodowe instytucje finansowe. Te fundusze i instrumenty mogą wytworzyć znaczący efekt dźwigni i przyciągnąć dodatkowe środki od inwestorów prywatnych.

3.4.12 Równie ważne jest to, by krajowe, regionalne i lokalne organy administracji publicznej uruchomiły strategię polityczną zapewniającą optymalne warunki do przyciągnięcia inwestycji prywatnych. Chodzi tu w szczególności o opracowanie stosownych polityk w zakresie marketingu regionalnego, poprawę efektywności i skuteczności procedur administracyjnych, wspieranie inicjatyw ukierunkowanych na praworządność, walkę z korupcją oraz zwalczanie przestępczości zorganizowanej i pracy nierejestrowanej.

3.5 Choć EKES z zadowoleniem przyjmuje plan realizacji, sądzi, że niektóre z zaplanowanych działań w ramach czterech filarów należy lepiej wspierać i rozwijać.

3.5.1 W odniesieniu do „niebieskiego” wzrostu, zdaniem EKES-u wsparcie dla tworzenia nowych możliwości gospodarczych i nowych miejsc pracy wymaga:

- ułatwienia dostępu do kredytów dla MŚP i wzmocnienia partnerstw między podmiotami naukowymi a przedsiębiorstwami;
- wykorzystania istniejących klastrów poprzez wspieranie procesów internacjonalizacji;
- tworzenia nowych modeli zarządzania terytorium morskim i lądowym ukierunkowanych na zrównoważony rozwój działalności połowowej i akwakultury;
- rozwoju i modernizacji infrastruktury portów rybackich i infrastruktury w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa.

3.5.2 Jeśli chodzi o filar „Połączenie regionu”, zdaniem EKES-u, by umożliwić rozwój, konkurencyjność i bezpieczeństwo żeglugi, ulepszyć połączenia intermodalne z obszarów przybrzeżnych w głąb lądu i utworzyć dobrze połączony wewnętrznie makroregionalny rynek energii, konieczne jest:

- dostosowanie infrastruktury portowej i międzyportowej w basenie Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego do zmian na rynku z myślą o konkurencyjności, zrównoważonym rozwoju i bezpieczeństwie;
- wspieranie dalszej integracji pomiędzy transportem drogą morską i lądową, zgodnie z kryteriami odnoszącymi się do mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju;
- zwiększenie intermodalności i interoperacyjności usług przewozowych, w tym poprzez dostosowanie infrastruktury strategicznej na szczeblu ponadnarodowym, w odniesieniu do europejskich sieci TEN-T⁽²¹⁾;
- wykorzystanie potencjału regionalnych portów lotniczych poprzez poprawę dostępu do nich i promowanie oferowanych przez nie połączeń, również z punktu widzenia transportu intermodalnego;
- wspieranie wdrażania inteligentnych sieci energetycznych i inteligentnych systemów magazynowania energii, połączonych z instalacjami wytwórczymi energii ze źródeł odnawialnych;
- mapowanie dostępności energii ze źródeł odnawialnych we wszystkich regionach, w celu wskazania możliwych kierunków rozwoju, wzajemnych połączeń i uzupełnień, z myślą o zagwarantowaniu optymalnego wykorzystania zasobów.

3.5.3 Jeśli chodzi o jakość środowiska, EKES uważa, że w celu wsparcia działań zmniejszających presję wywieraną na ekosystemy morskie i przybrzeżne oraz w celu ograniczenia zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa osób, konieczne jest:

- wzmocnienie zaangażowania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej obszarów morskich i testowanie modeli zrównoważonego rybołówstwa;

⁽¹⁹⁾ <http://www.wbif.eu>

⁽²⁰⁾ <http://www.eib.org>

⁽²¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 1.

- wspieranie działań mających na celu ochronę wybrzeży, przystosowanie się do zmiany klimatu i zarządzanie ryzykiem (związanym z powodzią, bezpieczeństwem hydrogeologicznym i erozją);
- wdrażanie działań na rzecz ochrony obszarów przyrodniczych o znaczeniu strategicznym (morskich, przybrzeżnych i górskich), poprawy ich stanu i ich wzajemnych połączeń, a także na rzecz uruchomienia i ochrony korytarzy ekologicznych.

3.5.4 W odniesieniu do zrównoważonej turystyki, zdaniem EKES-u w celu wykorzystania, z punktu widzenia turystyki, dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i artystycznego regionu konieczne jest:

- wsparcie rozwoju turystyki ukierunkowanej na produkty rolno-spożywcze, produkty rybołówstwa i rzemiosło, które w znacznym stopniu reprezentowałyby swój obszar pochodzenia;
- promowanie mniej znanych przez turystów obszarów terytorialnych, w tym wsparcie dla powiązania obszarów lądowych z turystyką żeglarską i rejsową oraz wzmocnienie szlaków związanych z historią, kulturą i religią;
- wspieranie łączenia i integracji przedsiębiorstw, również w formie partnerstw publiczno-prywatnych, mających na celu realizację projektów sprzyjających turystyce;
- wspieranie powszechniejszego wykorzystania TIC do promocji turystyki;
- stworzenie lepszych możliwości badań, kształcenia ustawicznego, edukacji i podnoszenia świadomości w ramach zrównoważonej i odpowiedzialnej turystyki.

3.5.5 Konieczne jest określenie głównego nurtu, który byłby punktem odniesienia i który określałby wszystkie cztery filary poprzez planowanie działań w zakresie warunków pracy, równowagi płci, osób niepełnosprawnych i imigrantów. Dlatego należy uruchomić działania mające na celu:

- zapewnienie przestrzegania godnych standardów pracy, zdolności dostosowania się pracowników do zmian technologicznych i zmian w strukturze produkcji poprzez przekwalifikowanie się i kształcenie ustawiczne, z myślą o wzmocnieniu kapitału ludzkiego w regionie;
- zagwarantowanie uwzględnienia wymiaru płci oraz poszanowania dla niego i jego uznania, w szczególności w odniesieniu do rynku pracy;
- upowszechnianie wszelkich możliwych działań zapewniających osobom niepełnosprawnym autentyczną równość i równe szanse;
- wspieranie działań w obszarze imigracji poprzez wykorzystanie aspektów upowszechniających jej pozytywne wartości związane ze wzrostem gospodarczym i spójnością społeczną w tym obszarze.

4. Strategia UE dla regionu adriatycko-jońskiego: aspekty szczegółowe

4.1 Choć EKES jest zdania, że EUSAIR to przydatny instrument – z punktu widzenia sprostania wyzwaniom w wymiarze regionalnym, z którymi, ze względu na ich złożoność, poszczególne państwa lub regiony nie mogą w zadowalający sposób zmierzyć się samodzielnie zwykłymi środkami – można zaobserwować konkretne problemy dotyczące badań, rozwoju i innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz społecznego wymiaru strategii.

4.2 **Badania, rozwój i innowacje w małych i średnich przedsiębiorstwach** – mimo wysiłków podjętych w kontekście realizacji okresu programowania 2007–2013 i okresu programowania 2014–2020, dostęp MŚP do możliwości wzrostu związanych z innowacjami ma niewielkie znaczenie z punktu widzenia konkurencyjności i tworzenia miejsc pracy.

4.2.1 System wspierania badań i innowacji na obszarze adriatycko-jońskim jest nadal zbyt złożony, co zniechęca szczególnie małe przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa do udziału w unijnych projektach badawczych. Poza skomplikowanymi i czasochłonnymi wymogami administracyjnymi istnieją także znaczące różnice w procedurach między poszczególnymi programami na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim.

4.2.2 Przyczyny tej sytuacji leżą przede wszystkim w trudnościach w dostępie do kredytu, za mało intensywnej współpracy między MŚP a „dostawcami” w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji, jak również w braku odpowiedniej polityki rozwoju, która przyciągałaby inwestycje sektora prywatnego.

4.2.3 Dostęp do finansowania, zwłaszcza dla małych, innowacyjnych przedsiębiorstw, jest nadal utrudniony ze względu na brak funduszy *venture capital*. Pomimo znacznego potencjału związanego z „zamówieniami publicznymi dotyczącymi nowatorskich rozwiązań” instrumenty wdrażania, takie jak zamówienia przedkomercyjne, wciąż są stosowane w zbyt ograniczonym zakresie, by przynieść wymierne skutki dla MŚP.

4.2.4 W celu przekształcenia możliwości oferowanych przez badania i innowacje w czynniki konkurencyjności i rozwoju gospodarczego należy sprzyjać wzmocnieniu nowoczesnej kultury przedsiębiorczości oraz wspierać rozwój MŚP, zgodnie z programem *Small Business Act* ⁽²²⁾ oraz planem działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r. ⁽²³⁾

4.2.5 Jeśli chodzi o obszar dotyczący EUSAIR, kolejne możliwości rozwoju wiążą się z:

- **sektorem publicznym:** innowacje mogą pomóc ulepszyć efektywność administracji publicznej, co pozytywnie wpłynęłoby na koszty, równowagę budżetów i jakość usług dla obywateli i przedsiębiorstw;
- **obszarem społecznym:** innowacje mogą pomóc zainteresowanym podmiotom publicznym i prywatnym w opracowaniu działań mających na celu wspieranie przedsiębiorczości i gospodarki społecznej.

4.2.6 Niezbędne jest wzmocnienie współpracy między MŚP i instytucjami z obszaru badań, rozwoju i innowacji, wspieranie przedsiębiorstw rozpoczynających działalność opierającą się na transferze wyników badań naukowych i innowacji oraz wspieranie szkoleń i gromadzenia funduszy. Ważne jest również wspieranie rozwoju poszczególnych umiejętności z myślą o transferze technologii do MŚP i wykorzystaniu wyników badań i innowacji.

4.2.7 Następujące działania priorytetowe zostały określone w odniesieniu do słabości i niedociągnięć, które ograniczają dostęp MŚP do możliwości oferowanych przez innowacje:

- uruchomienie międzynarodowej platformy w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji, wspólnie i aktywnie angażującej MSP, uczelnie wyższe, ośrodki badawcze, inkubatory technologii i przedsiębiorczości, w ramach procesu mającego na celu wzmocnienie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez przekształcenie innowacyjnych pomysłów w „produkty” gotowe do wejścia na rynek;
- przeprowadzenie analizy inteligentnej specjalizacji na szczeblu międzynarodowym w celu określenia zdolności do innowacji i działalności gospodarczej;
- propagowanie większego zaangażowania przedsiębiorstw w proces podejmowania decyzji w sprawie polityki w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji;
- uruchomienie *adriatycko-jońskiej platformy umożliwiającej nawiązywanie współpracy*, z myślą o ułatwieniu dostępu MŚP i młodym przedsiębiorcom do finansowania innowacji poprzez określenie struktur wspólnych inwestycji transnarodowych i międzynarodowych i nowych możliwości pozyskiwania środków finansowych.

4.3 **Wymiar społeczny** – oprócz negatywnego wpływu na gospodarkę realną i warunki życia milionów kobiet i mężczyzn, kryzys gospodarczy wyraźnie uwypuklił konieczność interwencji publicznej w celu rozwiązania problemu czynników hamujących rozwój gospodarczy oraz ochrony warunków życia i dobrobytu obywateli poprzez wzmocnienie działalności społecznej i polityki socjalnej.

4.3.1 EKES uważa, że w ramach EUSAIR należałoby w większym stopniu wspierać wymiar społeczny, w celu zapewnienia rozwoju modelu wzrostu zapewniającego konkurencyjność, a jednocześnie ochronę socjalną i włączenie społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w najtrudniejszej i najbardziej niekorzystnej sytuacji.

⁽²²⁾ „Najpierw myśl na małą skalę”, program „Small Business Act” dla Europy, COM(2008) 394 final/2.

⁽²³⁾ Plan działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r. Pobudzanie ducha przedsiębiorczości w Europie, COM(2012) 795 final.

4.3.2 Włączenie i wzmocnienie wymiaru społecznego w strategii musi uwzględniać komunikat Komisji Europejskiej w sprawie inwestycji społecznych na rzecz wzrostu i spójności społecznej ⁽²⁴⁾, w którym zachęca się państwa członkowskie do umieszczenia inwestycji społecznych na czele listy priorytetów oraz do modernizacji systemów ochrony socjalnej poprzez opracowanie polityki ukierunkowanej na trzy konkretne linie działania:

- zapewnienie, że systemy zabezpieczenia społecznego spełniają potrzeby obywateli w krytycznych momentach ich życia;
- uproszczenie polityki społecznej i skupienie się na rzeczywistych beneficjentach pomocy, w celu zapewnienia odpowiednich i zrównoważonych systemów zabezpieczenia społecznego;
- udoskonalenie strategii aktywnej integracji.

4.3.3 Fundamentalne znaczenie ma wspieranie działań sprzyjających integracji osób niepełnosprawnych oraz zapobieganie dyskryminacji ze względu na rasę lub pochodzenie etniczne, wiek, orientację seksualną lub płeć. Trzeba ułatwić osobom niepełnosprawnym dostęp do infrastruktury, technologii i usług, ponieważ jest on podstawowym warunkiem wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

4.3.4 W ramach EUSAIR należy również określić działania mające na celu rozwiązanie problemów społecznych spowodowanych nieuregulowanymi przepływami migracji, zwłaszcza na południu regionu.

Bruksela, 11 września 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽²⁴⁾ *Inwestycje społeczne na rzecz wzrostu i spójności, w tym wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014–2020, COM(2013) 83 final.*